

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Kateřina Kuncová

Komentovaný překlad: RÀFOLS, Júlia G. *La doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Barcelona: Hispano Europea, 2008,
vybrané kapitoly

Annotated translation: RÀFOLS, Júlia G. *La doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Barcelona: Hispano Europea, 2008,
selected chapters

Praha 2012

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Prof. PhDr. Janě Králové, Csc. za její cenné rady a připomínky a za čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala Bc. Kristýně Hrabětové za pomoc při řešení problémů v odbornějších částech textu z hlediska jezdeckví.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24.5.2012

.....

ANOTACE

Tato bakalářská práce si klade za cíl podat funkčně ekvivalentní překlad pěti kapitol z knihy o španělském jezdeckví, která byla primárně určena španělskému čtenáři s alespoň základními znalostmi jak této oblasti, tak oblasti tamější historie, tradic a reálií. Práce sestává ze dvou částí: vlastního textu překladu a následného komentáře, který se nejdříve zabývá analýzou výchozího textu a nastíněním problematických okruhů, s nimiž jsme se při překladu setkali, a následně strategiemi a posuny, kterých bylo využito pro řešení jednotlivých překladatelských problémů. Pro názornou ilustraci je každá z těchto strategií doprovázena ukázkami z textu originálu i překladu. V příloze práce nalezneme kopii originálního textu překladu a příslušné fotografie.

KLÍČOVÁ SLOVA

překlad, komentář, doma vaquera, jezdeckví, Španělsko

ABSTRACT

The aim of this thesis is to present a functionally equivalent translation of five chapters from a book about Spanish equitation. This book was primarily aimed to Spanish readers with at least basic knowledge about the topic and about Spanish history, traditions and culture. The thesis consists of two parts: the proper text of the translation, and the following commentary which focuses first on the analysis of the original text and problematic areas which we find while translating the text, and second on strategies and shifts used for solving all of the translation problems. Each of these strategies goes with illustrations from both the original and the translated text. There is a copy of the original text and respective photos attached in the appendix.

KEY WORDS

translation, commentary, doma vaquera, equitation, Spain

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. PŘEKLAD.....	9
2. 1. TEXT PŘEKLADU.....	9
2. 2. POPISKY K FOTOGRAFIÍM.....	27
3. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU.....	28
3. 1. PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA.....	28
3. 1. 1. AUTOR VÝCHOZÍHO TEXTU.....	28
3. 1. 2. FUNKCE KOMUNIKÁTU.....	28
3. 1. 3. KOMUNIKAČNÍ SITUACE, ADRESÁT.....	29
3. 1. 4. RÁZ, FORMA, KÓD A MÍRA PŘIPRAVENOSTI SDĚLENÍ.....	30
3. 1. 5. TÉMA.....	30
3. 1. 6. FUNKČNÍ STYL A SLOHOVÝ POSTUP.....	31
3. 2. PŘEKLADATELSKÁ STRATEGIE.....	33
3. 3. GRAMATICKÁ ROVINA.....	34
3. 3. 1. SLOVESNÁ OSOBA, ČÍSLO, ČAS A ZPŮSOB.....	34
3. 3. 2. NEURČITÉ SLOVESNÉ TVARY.....	35
3. 3. 3. JMENNÁ KATEGORIE ČÍSLA.....	36
3. 3. 4. ZÁJMENA PŘIVLASTŇOVACÍ.....	37
3. 3. 5. SLOVNĚDRUHOVÁ TRANSPOZICE.....	38
3. 4. SYNTAKTICKÁ ROVINA.....	39
3. 4. 1. HORIZONTÁLNÍ A VERTIKÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ TEXTU.....	39
3. 4. 2. POLOVĚTNÉ VAZBY.....	40
3. 4. 3. AKTUÁLNÍ ČLENĚNÍ VĚTNÉ.....	40
3. 4. 4. DÉLKA VĚT.....	42
3. 4. 5. INTERPUNKCE.....	43
3. 5. STYLISTICKÁ ROVINA.....	44
3. 5. 1. EXPRESIVITA.....	44
3. 5. 2. MODULACE.....	45
3. 5. 3. INTERTEXTOVOST.....	45

3. 6. LEXIKÁLNÍ ROVINA.....	47
3. 6. 1. JEZDECKÁ TERMINOLOGIE.....	47
3. 6. 2. TRADIČNÍ ŠPANĚLSKÉ ODĚVY.....	49
3. 6. 3. INSTITUCE A ZÁKONÍKY.....	49
4. ZÁVĚR.....	51
5. RESUMÉ.....	52
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
7. PŘÍLOHA – TEXT ORIGINÁLU.....	59

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

TO: text originálu

TP: text překladu

1. ÚVOD

Jako výchozí text pro překlad nám posloužilo pět kapitol z knihy španělské autorky Júlie Garcíi Ràfols *Doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Vybrané kapitoly se zabývají různou tematikou z jezdeckého prostředí a jsou určeny především čtenářům, kteří se v jezdeckém prostředí pohybují nebo o něm mají alespoň základní povědomí. Proto je i český překlad směřován širší jezdecké veřejnosti a nejsou do něj vkládány vysvětlivky jednotlivých potenciálně problematických termínů či pasáží. V první části práce nalezneme vlastní překlad. Část druhá, rozdělená do podkapitol, se zabývá typologií problémů, se kterými jsme se při překladu setkali na různých textových rovinách, metodami, jež jsme použili pro jejich řešení, a důvody, které nás k tomu vedly.

Text originálu je součástí knihy, která vyšla v roce 2008, jedná se tedy o poměrně aktuální dílo, založené na dosavadních znalostech, zkušenostech i dokumentaci z oblasti jezdeckví. Autorka přibližuje současnou domu vaqueru soudobému španělskému čtenáři, staví knihu na společných kulturně-historických znalostech a nevyhýbá se ani odbornějším tématům z dané oblasti. Jde tedy o odborně popularizační text vystavěný na určité komunikační situaci, a proto se při jeho překladu do českého jazyka a pro českého čtenáře, jemuž není španělská kultura vlastní, setkáváme s celou řadou otázek a problémů, které jsou podrobněji popsány v druhé části této práce. S využitím odborné překladatelské literatury i literatury z oblasti jezdeckví a za laskavé podpory vedoucí práce a odborné konzultantky jsme se snažili podat funkčně co nejvíce ekvivalentní překlad a zároveň v něm udržet alespoň část onoho „španělství“.

2. PŘEKLAD

2. 1. TEXT PŘEKLADU

Kapitola třináctá

Trocha zamyšlení pro začátek

Výcvik koně

Výcvik koně je odlišný od výcviku jakéhokoliv jiného zvířete. Kůň, který je od přírody stádové zvíře, má při obsedání silný sklon utéct před neznámým. Zároveň se ve chvíli, kdy na něj usedne jezdec, snaží co nejrychleji vyrovnat rovnováhu a přirozenost svých chodů a pohybu, změněných vahou jezdce na jeho hřbetě. Tyto dva aspekty a v neposlední řadě také fakt, že se musí naučit upřednostňovat pokyny jezdce před vlastními vrozenými reflexy, bychom měli mít neustále na paměti. Připravit koně pro práci pod sedlem neznamena vycvičit ho jako každé jiné zvíře, ať už domácí či divoké, ani naučit ho určité triky, jako kdyby měl vystupovat v cirkusu. Cílem není jenom to, aby vykonával určité pohyby (viz drezurní úlohy), nýbrž aby je vykonával uvolněně, vyrovnaně, shromážděně, poslušně a s kmihem. To, že jsou požadované cviky prováděny přirozeně a spontánně, značí, že na ně byl kůň fyzicky i psychicky připraven.

Jezdec by měl věnovat pozornost vylepšování svých technických znalostí a rozvíjení svého jezdeckého umění, což mimo jiné znamená naučit se znát koně, poznat, kdy pracuje dobře, a tudíž lze po něm vyžadovat určitý výkon, a kdy to není možné kvůli nedostatečnému shromáždění, kmihu, fyzické či psychické připravenosti a tak dále.

Rozdíl mezi vaquerou a anglickým ježděním

Doma vaquera se liší od anglického jezdeckého stylu nejen metodami, postupy a výstrojí, ale také tím, že je to jezdecký styl původně používaný především v praxi.

Oba druhy jezdeckého umění, jak anglické ježdění tak doma vaquera, se vyvíjely v průběhu historie. Prapůvodní způsob ježdění *la brida* postupně přicházel o využití v praxi, stával se všestrannějším a zbavoval se zastaralých forem a metod, až z něj vzešel systém svěřených postupů a zásad společných všem zemím (i když samozřejmě existovaly rozdíly mezi jednotlivými školami). Na druhou stranu některé jezdecké styly odvozené od způsobu ježdění zvaného *la jineta*, z nichž je španělská doma vaquera bezpochyby nejvýznamnějším představitelem, vystupují nyní samostatně a nejednotně. Uchovaly se téměř beze změny a vývoje po dlouhou dobu a zakládají se na konkrétním praktickém využití koně.

Jediným cílem anglického ježdění je harmonický rozvoj koně a jeho dispozic, aby se svým jezdcem tvořil perfektní spojení, a je důležitější to, jak kůň vystupuje, než co přesně vykonává. Naopak vaquera usiluje (nebo alespoň zpočátku usilovala, jak již bylo zmíněno) pouze o to naučit koně reagovat určitým způsobem a rozvinout chody a cviky, užitečné při práci, kterou bude vykonávat. Touto prací je střežení divokého dobytka a manipulace s ním, původně pouze v Andalusii, ale posléze se chov dobytka a s ním i doma vaquera rozšířily do dalších částí Španělska.

Charakteristické rysy domy vaquery

Hlavní charakteristika domy vaquery spočívá v potřebě pracovat s divokým dobytkem, bezpečně se mezi ním pohybovat a moci se spolehnout na okamžitou reakci koně na pokyny jezdce, protože při práci s krotkým dobytkem by vaquera nepochybně neměla důvod být taková, jakou ji známe dnes, a měla by velmi odlišné hodnoty. Tento typ práce má vliv na jednotlivé úkony a vypracovává je k dokonalosti, takže kůň je trénován k tomu, aby dokázal vykonávat řadu velmi konkrétních cviků, které mají pevně danou podobu a v nichž jsou nejoceňovanějšími hodnotami hbitá reakce, rychlost a poslušnost. Význam neztrácí ani tradiční výstroj koně a oděv jezdce, které vycházejí přímo z praktického využití v 18. a 19. století.

Všechny tyto charakteristiky, spojené v jednom způsobu práce s koněm, se zakládají na způsobu ježdění užívaném ve Španělsku od doby, kdy se ustalovaly počátky *la jinety*, až do poloviny 19. století.

Vývoj a šíření vaquery

Základy tohoto „užitkového“ jezdeckého stylu se v dřívějších dobách rozšířily do těch míst španělské vlivu, kde bylo také potřeba manipulovat s velkými hospodářskými zvířaty, především s hovězím dobytkem a koňmi. Tak tomu bylo v Americe, kde byly zavedeny počátky tamějších jezdeckých stylů, vzdáleně spřízněných se španělskou vaquerou, které se nadále vyvíjely vlastní cestou. Tyto způsoby ježdění praktikovali llanerové a gaučové různých jihoamerických národností, mexičtí charrové a díky jejich vlivu také texaští a kalifornští honáci a později i jezdci ze všech oblastí Spojených států, kde byl chován dobytek.

Ve Španělsku se styl *la jineta* vyvíjel v nevojenském užití a zaměřoval se hlavně na manipulaci s divokým dobytkem ve volnosti (doma vaquera) a v býčí aréně (rejoneo). Až poslední dobou, především v poslední třetině 20. století, se stává také soutěžní disciplínou, řízenou Španělskou jezdeckou federací (FHE), která usiluje o zachování užití, oblečení, výstroje a cviků považovaných za tradiční přibližně od první čtvrtiny 20. století.

Z toho vyplývá, že mluvíme o jezdeckém umění, které vychází ze spojení velmi konkrétních pracovních potřeb, určitých tradic zakořeněných v Andalusii a ze způsobu výcviku koní a jezdeckého stylu vlastního době, ve které toto umění vzkvétalo. Dokud zůstávala práce s dobytkem stejná, tak i doma vaquera, která přetrvávala na venkově, zůstávala prakticky nepozměněna.

Nicméně přišla chvíle, kdy se vaquera začala šířit. Když přecházela pouze od jednoho stáda k druhému a z jednoho kraje do druhého, rozdíly nebyly nijak významné. Až v době, kdy se začalo lišit využití koně, se doma vaquera rozšířila za hranice původní oblasti a objevily se různé odchylky a rozdíly. Na jednu stranu zlidověla kvůli tomu, že do ní byly přimíseny cizí prvky, vypůjčené jak z vysoké jezdecké školy, tak z obyčejných koňských vystoupení. Na druhou stranu se objevil jev velmi důležitý a rozhodující pro současný vývoj, a to že byla vyhlášena soutěžní disciplínou a uznána Španělskou jezdeckou federací.

Druhá odchylka (nazývejme ji spíše pozitivnějším označením obměna) podstatně poznamenala současnou vaqueru poslední třetiny dvacátého století a počátku století jednadvacátého. Při současném využití jako závodní disciplína už se nezakládá na prosté práci s dobyt看, i když si udržuje všechny cviky z ní převzaté. Pracovní využití koně na venkově je v současnosti velmi řídké. Naopak sportovní využití, spravované FHE, vzrostlo a rozšířilo se k mnoha jezdcům a zájemcům z regionů, kde se divoký dobytek nechoval a kde by jinak tento způsob ježdění nepoznali. Také nesmíme zanedbat význam imigrace, která zpočátku umožnila lepší rozvoj znalostí o tomto stylu v jiných regionech a autonomních oblastech Španělska.

Dnes má kůň i honácká tradice obecně velkého soupeře v moderním pokroku, a to jak při práci na venkově, tak v té nejpůvodnější oblasti – chovu divokého dobytka. Terénním vozidlem se dostaneme prakticky kamkoliv a má i další výhody, třeba že v něm nezmokneme a v létě můžeme využít klimatizaci. A necháme-li módní trendy stranou (ty totiž také mají svůj význam), tak kdo z těch, kteří netráví hodiny v sedle pod slunečním žářem, ocení tradiční klobouk se širokou krempou? Pokud se jedeme o víkend jen projet na vyjížděku či strávit chvilku prací na jízdárně, k čemu nám je těžké sedlo s velkými železnými třmeny? Je tedy jasné, že pro zachování této tradice s veškerým oblečením jezdce, výstrojí koně i cviky tomuto stylu vlastními je třeba opravdové odhodlanosti.

V současnosti je vaquera jednou z jezdeckých soutěžních disciplín při závodech, konaných podle určitých pravidel. Tudíž se z tradičního jezdeckého stylu, který měl donedávna jediný účel – práci s divokým dobyt看 určeným pro zápasy – dnes stala disciplína pro jezdce, kteří většinou vůbec s hovězím dobyt看 nepřijdou do kontaktu. A v toho vyplývá jedna z hlavních odlišností současné vaquery: původní cviky nejsou již nacvičovány v terénu, nýbrž na jízdárně. Při jejich předvádění před rozhodčími, kteří je hodnotí, nestačí provádět je tradičním způsobem. Je čím dál více kladen důraz na drobnosti a na vystupování koně, vlastní spíše klasické drezuře. Proto sportovní pojetí ovlivňuje a mění podstatu vaquery, což je samozřejmě cena za pravidla a za to, že svým způsobem chrání španělské dědictví.

A právě v tom spočívá onen velký rozpor moderní vaquery: je třeba udržet čistotu cviků a původní vystupování s nádechem improvizace – oním slavným duchem vaquery, který je vlastní práci v terénu – a současně soustředit celý tento projev do striktně vymezeného drezurního obdélníku, kde je zároveň po koni vyžadováno určité vystupování a předpoklady pro cviky, které ovládá díky předchozí přípravě na jízdárně.

Jak vyplývá z předchozích poznatků, současná vaquera je zaměřena na soutěžení, což znamená, že soustředí veškeré úsilí na dosažení dokonalosti při vystupování v ohraničeném prostoru v průběhu několika málo minut. Proto se vyvíjí, klade důraz na jízdářskou práci a vytrácí se postupný výcvik v terénu ve společnosti dalších, již příježděných koní. V podstatě se mění její základní koncepty a vaquera se stále více přibližuje anglickému ježdění, soustředěnému a často intenzivnímu. Přesto se usiluje o to, aby neztratila tradiční význam, letitý nádech a způsob bytí a vystupování z dob, kdy španělští honáci trávili v sedle dlouhé hodiny často pod slunečním žářem a cviky vykonávali při práci s dobyt看em. Jsou zvyky, které mohou a měly by být zjemněny, stejně jako by měl být přijat pokrok a zmodernizovány některé metody. Ať chceme nebo ne, nové postupy v jezdeckém umění a nové metody práce pronikají do každodenní praxe a zanechávají stopu také na tradicích. Dokud se tak děje ve prospěch koně, je to dobré také pro naše ježdění, protože povinností jezdce je bedlivě pečovat o zdraví a kvalitní ježdění koně. Pokud ovšem chceme čelit výzvě a nazývat toto ježdění doma vaquera, měli bychom věnovat pozornost tomu, aby si udržovalo onoho původního ducha vaquery.

Kapitola čtrnáctá

Sed a pomůcky jezdce

Sed jezdce je dynamický a neustále se přizpůsobuje pohybu koně a každé změně jeho chování. Sed neznámá jen určité držení těla, jezdec ho musí získat a naučit se. To se stane v tom kouzelném okamžiku, kdy jezdec-žák přestane vnímat svého cvičitele, aby v duchu řekl koni: „Jdeme!“ a nevědomky přitom použije všechny pomůcky, které mu cvičitel tolikrát připomínal, ať už z písku jízdárny nebo ze sedla na stezce, když ho učil jízdě v terénu. Na jízdárně se snažíme přizpůsobit pohybu koně a zachovávat stále stejný sed, což možná ze země vypadá snadně, ale v praxi to tak jednoduché není. Je potřeba strávit ježděním mnoho hodin na slunci a v dešti, v zimě i v horku, abychom nevědomky dosáhli toho překvapujícího okamžiku, kdy už s koněm netvoříme dva různé celky, nýbrž splyneme v jeden. Ve výsledku je jezdec schopen takto automaticky komunikovat s koněm, a to hlavně díky úsilí zkušeného a dobrého cvičitele, který mu trpělivě a skromně vštěpoval své znalosti.

Udržovat si správný sed a držení těla znamená jít s pohybem koně, kdy jezdec svým působením ovlivňuje kvalitu vystupování zvířete. Samozřejmě existují jistá pravidla pro držení těla při jízdě na koni, která jsou obecně považována za nejvhodnější pro udržení rovnováhy a rozvinutí dobrého sedu tak, aby umožňoval správné, rychlé a diskrétní používání pomůcek. Pokud naše pozice v sedle nespĺňuje tyto charakteristiky, měli bychom usilovat o její lepší kontrolu, zvláště v pohybu. K tomu může dobře pomoci videozáznam a následné komentáře, rady a doporučení zkušeného jezdce nebo cvičitele.

Obecně platí, že jezdec má správný sed tehdy, když sedí vzpřímeně v sedle, není strnulý ani napnutý, má uvolněná a pružná bedra a boky; lokty a nohy spočívají dolů vlastní vahou. Hrudník by měl zůstat uvolněný a přirozeně vzpřímený; paže jsou přirozeně spuštěné dolů s lokty blízko u trupu, nejsou ale ani křečovitě přitisknuté, ani příliš daleko od těla. Váha nohou by měla spočívát ve třmenech, ale jezdec se do nich neopírá, kotník je uvolněný a pružný.

Jezdec by měl být v sedle uvolněný a vnímat pohyb koně, aby se mu mohl přizpůsobit – zde začíná dynamická část sedu. V momentu, kdy se naučí pracovat se svou vahou a napětím zádoových svalů a soustavně následuje pohyb koně, dosáhl správného sedu a může jím působit na koně, což je první krok na cestě za získáním jezdeckého taktu. Tento okamžik je počátkem komunikace, o které mluví Sally Swift ve své knize *Centered Riding*, velmi užitečné pro všechny typy ježdění. Dynamika obou těl přechází v jednu jedinou, anatomie jezdce splývá s anatomí koně. Člověk i zvíře získávají pocit naprosté rovnováhy, jako by vykonávali úplně svobodný pohyb, při němž jedno tělo doplňuje druhé.

Při řízení koně jednou rukou směřuje levá ruka, která drží otěže, trochu víc doprostřed a pravá je klidně opřená o stehno jezdce. Loket je lehce ohnutý, ne však příliš; stejně tak by neměl být příliš daleko od těla, protože potom se říká, že jezdec „nese meloun pod paží“. Ve cvalu je zvykem držet ruku se zavřenou pěstí ve výši prsou (ne výše), přičemž pěst není daleko od těla ani přitisknutá na hrudník.

Kapitola patnáctá

Pomůcky jezdce

Pomůcky jezdce jsou prostředky, kterými působí na koně, aby mu vysvětlil, jakou činnost od něj očekává. Obvykle se dělí na přirozené (ruce, váha, holeně a hlas) a umělé (ostruhy, bičik, serreta a další).

Přirozené pomůcky většinou nejsou lidskému oku viditelné a při sledování profesionálů jezdeckého umění budeme potřebovat velmi vytrénovanou pozornost k tomu, abychom je vůbec zaznamenali. Kvalitní práce zkušeného jezdce totiž spočívá v tom, že předvádí výsledky a ne to, jak jich dosahuje.

Bohužel v soutěžních obdělnicích tomu tak mnohdy nebývá a když ano, tak mnohem méně často, než by bylo záhodno; naopak příliš často se setkáváme s přehnaným používáním ostruh, trháním otěžemi a nahýbáním těla při důrazu na pobídku vahou, což postrádá eleganci a diskrétnost dobře provedené pobídky.

Váha, záda a sed

Když jezdec zasedne do sedla a zatlačí tělem dolů a dopředu, dává koni pobídku k vykročení v kmihu. Pobídka může být zesilována přiměřeným napětím dolních zádových svalů.

Při pohybu do stran (laterální cviky, překroky) a pohybu na kruhu (změna směru, kruhy, piruety) vytváří sed a rozložení váhy jezdce pobídku pro koně. Takovou pobídku vytváří jezdec například, když vloží více váhy na vnitřní sedací kost, přičemž by se ovšem neměl hrbít, nahýbat ani krčit nohy. Při zatáčení vloží více váhy do vnitřní nohy, kyčel zůstává pevně zapřená v sedle a vnější rameno jde mírně dopředu. Ramena a kyčle jezdce jdou rovnoběžně s rameny a kyčlemi koně.

Naopak při jízdě rovně by měl jezdec váhu rovnoměrně rozdělit na obě sedací kosti a držet záda narovnaná ve svislé poloze. Neměl by se zaklánět, protože by mohl dosáhnout nežádoucího efektu a zůstat „za koněm“. Též by se neměl předklánět, pouze když chce odlehčit hřbetu koně, tak se mírně předkloní před kolmici a vloží více váhy do steh. To může být užitečné při cvalu na mladých koních, kteří ještě nemají

nasvalená záda, a při některých cvicích, při kterých se odlehčuje hřbet či zád' koně, například při výuce couvání.

Použití holení

Jezdec pobídne koně holeněmi za podbřišníkem, aby vykročil a podsunul zadní končetiny pod tělo. Z tohoto podsazení vychází kmih, díky němuž se kůň pohybuje kupředu tak energicky, jak je intenzivní pobídka, i když vždy záleží na tom, jak je citlivý. Při této pobídce působí obě holeně jezdce najednou u podbřišníku, kam přirozeně spadají vlastní vahou.

Je také možné použít pouze jednu holeň, která působí mírně za podbřišníkem a její účinek může být různý. Může zadržovat zád' zvířete, aby se nevychylovala do strany, ale také ji může tlačit na opačnou stranu, čehož se využívá především při otáčení a kruzích a dále i při práci na dvou stopách. Pobídka holení za podbřišníkem také značí přechod do cvalu, vždy s ohledem na to, na kterou nohu má kůň nacválat.

Při práci na kruhu je vnitřní noha přiložena k podbřišníku, kde vytváří osu, podél níž se kůň ohýbá, a udržuje kmih. Nohy jezdce by měly být neustále v kontaktu s koněm a jejich účinek by měl být postupný, od pobídky holení přes pobídku patou až po použití ostruh.

Hlasová pomůcka

Koně obvykle mají dobrý sluch a naučí se vnímat tón jezdcova hlasu. Toho se využívá v průběhu celého výcviku koně, od obsednutí až do fáze, kdy je kůň dobře příježděn a hlasu je potřeba čím dál tím méně.

Zpočátku jezdec koně svým hlasem uklidňuje a později, je-li potřeba, může použít silnějšího tónu při kárání koně. Hlasu se začíná používat při obsedání a poté slouží i při lonžování a ježdění jako příležitostná pomůcka, která mnohdy přijde vhod. Není potřeba neustále, ale slouží k tomu, aby kůň pochopil jiné, složitější pobídky. Proto se v okamžiku, kdy kůň rozumí klasickým pobídkám sedem, otěžemi a holeněmi, používá hlas méně, a to především při potrestání či pochválení; v prvním případě je

doprovázen napětím otěží, dotykem hůlkou *vara* či ostruhou a v druhém případě poplácáním po krku a uvolněním otěží.

Nesmíme ovšem zapomínat, že hlas bychom neměli užívat přespříliš a mluvit na koně bez přestání, protože by nám brzy přestal věnovat pozornost. Také bychom neměli hlas zvyšovat, není-li to potřeba.

Použití otěží

Prostřednictvím otěží jezdec kontroluje kmih a řídí koně požadovaným směrem. Zpočátku udržuje jemný kontakt s hubou koně, pobízí ho holení ke kmihu a kůň hledá menší či větší oporu v udidle. Čím lépe je kůň přiježděn a čím kvalitnější je umění jezdce, tím je tato opora slabší.

Různé kombinace otěží, které lze v průběhu přiježdování koně použít, jsou (seřazeny od začátku výcviku do konce):

- a) Čtyři otěže se serretou a stíhlovým udidlem: dvě falešné otěže vedou k serretě a dvě k udidlu.
- b) Čtyři otěže se serretou a pákou; držet je může buď jezdec nebo jiný prostředník: dvě falešné otěže vedou k serretě a dvě k páce.
- c) Čtyři otěže pouze s pákou: dvě falešné otěže vedou ke kroužkům udítka a dvě k ramenům páky.
- d) Dvě otěže pouze s pákou: dvě otěže vedou k ramenům páky.

Způsob, jakým otěže používáme, se samozřejmě mění v závislosti na stupni výcviku koně. Pro začátek je mladému koni nejsrozumitelnější, drží-li jezdec otěže rozdělené do obou rukou, tedy levou otěž v levé ruce a pravou otěž v pravé ruce, což je základní a nejvhodnější způsob držení při výuce prvních pobídek. Ruce by měly být drženy mírně od sebe, aby kůň dobře odlišil působení otěží na jednu a na druhou stranu.

V této první fázi je možno držet otěže jako při běžném ježdění, falešnou otěž od serrety pod malíčkem a otěž od udidla (stíhla nebo páky) mezi malíčkem a prsteníčkem, i když někteří jezdci upřednostňují držet je více oddělené a vkládají mezi ně ještě jeden prst, což může být užitečné. Někteří dokonce svírají jednu otěž mezi malíčkem a prsteníčkem a druhou mezi ukazovákem a prostředníčkem. Volný konec otěží v obou případech vyčnívá nahoru přes ukazováček a je na něm přidržován palcem. Je třeba

podotknout, že nemluvíme o držení otěží podle soutěžních pravidel, nýbrž o držení při běžném použití profesionálními jezdci i amatéry.

Tradičnější než výše zmíněný způsob je držení otěží v levé ruce, při němž levá falešná otěž, připnutá k serretě, prochází pod malíčkem, zatímco levá páková otěž spočívá mezi malíčkem a prsteníčkem a pravá páková otěž mezi prsteníčkem a prostředníčkem. Volný konec těchto tří otěží vyčnívá horem mezi ukazováčkem a palcem. Pravá falešná otěž, připnutá k serretě, prochází mezi ukazováčkem a palcem a její volný konec vychází spodem. Takto máme pákové otěže oddělené levým prsteníčkem a falešné otěže od nich dělí čtyři prsty tak, že se kříží v dlani. Jakmile při jízdě dosáhneme této pozice, pravá ruka spočívá na otěžích pravé strany, které uchopuje mezi prsteníčkem a prostředníčkem (pravá falešná otěž) a mezi prostředníčkem a ukazováčkem (pravá páková otěž). Ani toto není způsob schválený pravidly, ale je užitečný při postupném nácviku pomůcek otěžemi.

Další varianta, tradičně užívaná pro pokročilou část výcviku, představuje zároveň jediné vedení koně na čtyřech otěžích uznávané pravidly domy vaquery. Spočívá v tom, že pákové otěže a levá falešná otěž jsou stejně jako v předchozím případě drženy v levé ruce, zatímco pravá otěž je samostatně sevřena v ruce pravé. V tomto případě je samozřejmě možné (ale pravidly neuznávané), aby pravá ruka, držící pravou falešnou otěž, příležitostně působila i na pravou pákovou otěž.

Poslední způsob držení otěží se používá pro řízení koně, jehož výcvik byl již ukončen. Jezdec drží pákové otěže pouze v jedné ruce, pravá otěž od levé je oddělena malíčkem a volný konec obou otěží vyčnívá nahoru mezi ukazováčkem a palcem. I tento způsob je uznáván soutěžními pravidly pro příjezděné koně. Obě otěže by měly být drženy stejně a jezdec by je měl používat způsobem, který současné pravidla označují jako opozici (či opačnou otěž), a nikoliv koně řídit přímo ani přehnaně posunovat ruku do stran. Otěže by též neměly být odděleny jinými prsty než výše určenými a pravá ruka může být použita jenom k upravení otěží, je-li třeba. Přesto však mnoho profesionálních jezdců při běžném ježdění nadále ze zvyku odděluje otěže více od sebe, vkládaje mezi ně dva a někdy i tři prsty: malíček a prsteníček nebo malíček, prsteníček i prostředníček.

V každé ze zmíněných situací je vhodné držet ruku s otěžemi sevřenou v pěst, aby je kůň nevytáhl, pokud se do nich opře či trhne hlavou.

Je zřejmé, že na řízení způsobem opozice by se mělo přecházet postupně a pouze v případě, je-li kůň příjezděn natolik, že se v obrazech a cvicích na dvou stopách

pohybuje korektně ohnutý. Kůň dobře vedený opačnou otěží jde s hlavu otočenou ve směru jízdy a neztrácí přitom správné nesení krku. Tomu při předchozím výcviku napomůže kombinace udidlových otěží a serrety a později také falešných otěží, vedoucích ke kroužkům uditka a ramenům páky. Dále je nezbytný stálý kmih, regulovaný na kruzích vnější otěží a vznikající jako výsledek pobídky vnější a zvláště vnitřní holení, jež zároveň slouží jako osa otáčení. Když zvykáme mladého koně na toto řízení, vnitřní otěž zastává funkci pobídky k ohnutí.

Vždy, když se znovu navracíme k výcviku koně, měli bychom tak činit za použití čtyř otěží nebo přinejmenším připevněním falešných otěží ke kroužkům uditka páky.

Účinek otěží

Otěže můžou na koně působit mnoha různými způsoby v závislosti na tom, na které straně a v jakém směru působí. Toto tvrzení se nevztahuje čistě k vaqueře či anglickému ježdění, je to obecná vlastnost, která nám umožňuje ovládat koně, a je na nás, jak s ní naložíme. Abychom možnosti působení otěžemi na koně nějak utřídili, budeme se řídit klasickým schématem, které jich rozlišuje pět. Naším cílem je zkoumat čistě mechanické účinky, které má použití otěží na chod koně, a ne sestavovat konkrétní pobídky pro ten či onen cvik.

Nejjednodušší účinek otěží se nazývá otevírající otěž. Používá se pro řízení koně oběma rukama v počáteční fázi tréninku. Jezdec, který učí koně povel k zatačení, posune do strany vnitřní ruku, tedy tu, na kterou stranu chce zabočit. Otěž tak táhne udidlo do strany, místo aby ho táhla dozadu, ohýbá vnitřní plec zvířete a snižuje odpor pohybu. Druhá, vnější ruka pracuje otěží tak, aby mělo zvíře ohnutý krk, aby toto ohnutí nebylo přehnané a hlavně aby ruka jezdce neztratila kontakt s udidlem, protože potom by kůň mohl jednoduše otočit hlavu a pokračovat v pohybu rovně. Vnější otěž je vždy držena nízko a blízko krku zvířete. Výsledkem je pravidelný, nepřilíš uzavřený oblouk, který by měl být doprovázen patřičným kmihem, usměřňovaným holeněmi. Kůň hledí ve směru pohybu a jde korektně ohnutý.

Po zvládnutí tohoto kroku můžeme koně učit řízení přímou otěží, které se používá velmi často a spočívá v tom, že jezdec při zatačení přitáhne vnitřní otěž proti pohybu koně. Vnitřní ruka vykoná pohyb rovnoměrný s osou koně a směřuje k boku

jezdce, čímž vyvine tlak na vnitřní plec koně. Tento tlak může být příležitostně regulován vnější rukou a holeněmi a způsobuje uzavřenější otočení do daného směru. Kůň jde narovnaný v oblouku ve směru zatáčení.

Kromě těchto dvou metod existuje také nepřímý účinek otěží, který se označuje jako tzv. překládaná otěž neboli opozice. O opozici se jedná v tom smyslu, že jezdec na koně působí opačnou otěží, než na kterou stranu chce jet, tedy levou otěží, chce-li jet vpravo, a otěží pravou pro zatočení doleva. Rozlišují se různé stupně: protilehlá otěž nebo také podpůrná otěž spočívá v tom, že jezdec drží ruce na krkem zvířete, jednu o něco výše než druhou, a používá je co nejnižše toto držení dovolí. Otěž by měla spíše tlačit na plochu krku než aby byla tažena směrem dozadu. Výsledkem je pravidelný otevřený oblouk na opačnou stranu, než na které se nachází působící otěž. Oblouk je stejný, jakého bychom dosáhli otvírající otěží, ale krk se ohýbá na opačnou stranu. Váha jezdce spočívá na vnitřní části hřbetu koně, část vnější je narovnaná v oblouku. Při opozici je pro nás stěžejní protilehlá otěž, tedy ta, která se staví proti pohybu a působí směrem k opačné pleci koně. Například pravá otěž působí směrem k levé přední části hřbetu, udržuje pohyb kupředu a tlačí hřbet doleva, zatímco druhá otěž současně působí ve směru protilehlé kyčle koně. Tedy kupříkladu pravá otěž, napnutá ve směru levé kyčle koně, tlačí jeho hřbet a záď doleva a dopředu. Pohybu dopomáhá vnitřní holeně a příslušná pobídka ke kmihu.

Obecně platí, že použití této přiložené otěže bez předchozí přípravy vede k opačnému ohnutí, než jaké by měl kůň správně mít. Až v pokročilém výcviku při použití čtyř otěží, když se zlepšuje kmih a přilnutí, se mladý kůň učí jít korektně ohnutý při všech cvicích a účinky otěží se navzájem doplňují. Vnitřní přímá otěž je doprovázena tou vnější, pomáhá jí kontrolovat ohnutí krku a celého těla a vnější otěž postupně pomalu přebírá hlavní úlohu.

I holeně hrají v tomto vývoji použití pomůcek podstatnou roli a jak výcvik postupuje do pokročilejší fáze, jezdec může přejít k řízení koně pouze dvěma otěžemi, držnými v jedné ruce.

Kapitola šestnáctá

Původ a nezbytnost pravidel

Současná pravidla

Pravidla domy vaquery, sepsaná a pravidelně aktualizovaná Španělskou jezdeckou federací, stanovují pravidla jezdeckých soutěží: jak má vypadat soutěžní úbor jezdce, výstroj koně, předváděné cviky atd. Verze, o které v této kapitole mluvíme, je aktuální nyní, v okamžiku kdy vznikají tyto řádky, a je tedy platná a používaná v době vydání této knihy

Aby se čtenář v tematice dobře zorientoval a důkladně prostudoval všechna nařízení související s vaquerou, měl by si opatřit samotný text pravidel, protože cílem této kapitoly není důkladně zaznamenat celý jejich obsah, nýbrž pouze okomentovat některé jeho aspekty, důležité pro účely této knihy.

V každém případě by jezdci vaquery i ostatní její příznivci měli vědět, že pravidla domy vaquery, o nichž mluvíme, musí být stejně jako pravidla jakékoliv jiné jezdecké disciplíny nezbytně doplněna obecnými pravidly FHE, disciplinárním řádem a veterinárním zákonem.

Cíl předpisů a jejich prospěšnost

To, že existuje výbor domy vaquery, pravidla a rozhodčí, pověřeni dohledem nad jejich dodržováním, umožňuje bedlivě pečovat o udržení jednotnosti a zamezit odchylkám. FHE dohlíží na soutěže prostřednictvím sboru rozhodčích, uskupení dostatečně kompetentních znalců, kteří se orientují v dané problematice, spolupracují v trvalé sestavě (protože v jezdeckví nemůžou všichni vědět vše) a udržují živý kontakt s jezdci i se širší jezdeckou veřejností. Takto se snižuje možnost toho, aby každý jezdil podle svého a vznikal tak prostor pro deformace a odchylky od tradičního ježdění. Nezapomínejme, že charakteristické rysy vaquery jsou odlišné od klasického či akademického ježdění. Doma vaquera je mnohem více ukotvena v místě svého využití, vychází z původně praktické potřeby a zvyků, založených na stylu jízdy dřívějších dob,

a navíc byla po dlouhou dobu předávána pouze v ústní podobě. I proto je v této oblasti obzvláště potřeba, aby byl udržován vzájemný kontakt mezi lidmi, kteří vaqueru jezdí, a těmi nejzkušenějšími jezdci a aby se díky jejich radám udržela věrnost předloze, zavedené tradicí.

Rozhodneme-li se řídit ustanoveními, která stojí v pravidlech, měli bychom vždy dodržovat striktní věrnost jak otázkám formálním a organizačním, tak problematice výstroje koně, použití otěží, oblečení jezdce, vykonávaných cviků a tak dále. Je třeba brát v potaz i to, že při sestavování kombinace předváděných úloh má jezdec naprosto volnou ruku a řídí se zcela svým úsudkem (to je jeden ze stěžejních rysů vaquery), ale tato svoboda by neměla vést k tomu, aby si každý jezdec dělal, co se mu zlíbí, nakládal s vaquerou zcela podle libosti a zaváděl změny, čímž by se postupně vytratil tradiční charakter tohoto ježdění.

Pravidla domy vaquery se vyvíjela v průběhu času nikoli proto, že se měnili jejich přední tvůrci, nýbrž proto, že bylo potřeba obohatit text o přesnější a vhodnější předpisy. Poslední dobou se naštěstí více než dříve tíhne k zavedení odborného názvosloví. Pryč jsou ty časy, kdy se mluvilo o „andaluském duchu duende“ nebo se anglické ježdění přirovnávalo k baletu a doma vaquera k flamencu. Tyto fráze, ať už jsou či nejsou příhodné, nemohly sloužit jako adekvátní kritéria pro posouzení kvality prováděných úloh a vystupování koně při soutěžích.

I přesto se však místy stále setkáváme s ne zcela přesnými předpisy. Detailnější popis by zasloužily například jezdecké úlohy vaquery, i když nesmíme přehlížet nedávné úsilí o začlenění upřesňujících pokynů.

Současná vaquera usiluje na jednu stranu o udržení čistoty původní jezdecké tradice v podobě, v jaké se k nám donesla napříč časy, a snaží se ji ochránit od všeho přehnaného a folkloristického. Na druhou stranu by udržení této tradice mělo jít ruku v ruce s nezbytnými ustanoveními a moderním zaměřením, které náleží vaqueře jako sportovní disciplíně.

Není pochyb o tom, že existují skalní příznivci vaquery, jimž všechna tato pravidla, závody a soutěžní obdélníky připadají trochu umělé. A z velké části mají pravdu, protože doma vaquera se zrodila na venkově pro usnadnění práce s divokým dobyt看em. V této činnosti nachází původní využití a žije přirozeným tempem, vycházejícím z potřeby každodenní práce. Až do tohoto bodu souhlasíme, ale zároveň zastáváme stanovisko, že bychom neměli u těchto myšlenek tvrdošijně setrvávat. Dnes už práce s koněm v terénu není potřebná a nenahraditelná, jako bývala dříve. A právě

proto, pokud nechceme, aby vaquera vymizela, nemůžeme ji vypovědět do prostředí tak vymezeného a málo přístupného širší veřejnosti. V situaci, kdy ji z tohoto prostředí vyjmeme ve snaze přiblížit ji veřejnosti (i kdyby šlo jen o ukázkou nebo krátké vystoupení), vzniká potřeba ustanovit nějaká pravidla. Jinak by mohla nastat – a skutečně dříve nejednou nastala – situace, kdy by jezdci ve snaze předvést se přidávali prvky vlastní tvořivosti či přejaté z jiných jezdeckých stylů. Navíc pokud chceme, aby vaquera prospívala, rostl o ni zájem a byla více praktikována, je potřeba ji vyučovat a šířit a opírat se přitom o nová pravidla, aby neutrpěla její čistota.

Vaquera je v současnosti samostatná soutěžní disciplína stejně jako parkur, vozatajství nebo klasická drezura. Proto je třeba na závěr zdůraznit, že potřebuje ustanovení, podle kterých se budou při soutěžích řídit rozhodčí i jezdci.

Shrnutí prospěšnosti pravidel

Můžeme shrnout, že existence pravidel domy vaquery je užitečná z několika důvodů:

- Sjednocuje kritéria rozhodčích, jezdecké veřejnosti, profesionálních jezdců atd.
- Detailně upřesňuje představu o tom, jak mají které úlohy vypadat.
- Slouží jako opora při řešení problémů, zachycuje ty nejklassičtější a nejtradičnější koncepty a odděluje vše autentické od nepůvodního.
- Slouží jako výchozí text při šíření znalostí o této disciplíně.
- Tím, že se dodržují stanovená pravidla, docílíme toho, že se soutěže přirozeně vyvíjejí, jsou posuzovány objektivně a podle příslušných kritérií. V důsledku toho představuje vaquera seriózní disciplínu jak před jezdeckou veřejností tak před jejími příznivci a publikem.

Kapitola sedmnáctá

Připomínky k pravidlům

Soutěžní obdélník

Soutěžní obdélník má mít hladký, rovný, horizontální povrch, což znamená, že je zarovnaný a bez prohlubní, nerovností a kamenů. Jedná se vlastně o nejvhodnější povrch pro práci s koněm. Obdélník by měl být drenážovaný, aby se předešlo tomu, že se z něj při závodech stane bahniště a bude tak nebezpečný koním i jezdcům.

Závodiště by mělo být ohrazeno jiným materiálem než plotem či zídou, obojí je totiž zakázáno blíže než dva metry od jeho okraje. Stejně tak diváci se v žádném případě nesmí nacházet blíže než v této vzdálenosti. Nejmenší požadované rozměry jsou 40 metrů na délku a 18 metrů na šířku. Mistrovství Španělska a celostátní soutěže by se měly odehrávat ve větším obdélníku – pravidla vyžadují prostor o rozměrech 60 × 20 metrů.

Rohy obdélníku by měly být označeny do výše přibližně jednoho metru, stejně jako vjezd, široký přibližně dva metry a umístěný uprostřed krátké stěny naproti místu, kde se nachází předseda sboru rozhodčích.

Sbor rozhodčích

Soutěžím vaquery přihlížejí tři rozhodčí. Jeden z nich plní funkci předsedy sboru rozhodčích a jak již bylo řečeno, nachází se v prostředku krátké stěny naproti vjezdu. Zbylí dva rozhodčí mají stanoviště v prostředcích dlouhých stěn. Mistrovství Španělska je přítomno pět rozhodčích, z nichž čtyři jsou rozmístěni na dlouhých stěnách ve stejné vzdálenosti od sebe navzájem jako od rohů kolbiště. Předseda, sedící v prostředku krátké stěny, má k dispozici zvonek a megafon. Každý rozhodčí má obvykle při ruce jednoho asistenta, který zapisuje body a případné poznámky do listiny rozhodčího.

Opracoviště

Přestože současná pravidla tomuto bodu nevěnují výraznější pozornost, tak všem, kdo se v soutěžním prostředí pohybují, je známo, že k soutěžnímu obdélníku patří cvičný obdélník pro opracování koně, jehož podmínky a rozměry jsou podobné tomu soutěžnímu. Oba obdélníky by se měly nacházet blízko u sebe, aby mezi nimi bylo možno rychle přecházet, a opracoviště by mělo mít zavedené reproduktory, aby bylo slyšet vyzvání jezdců na kolbiště a další oznámení.

V souvislosti s tímto tématem považujeme za nezbytné věnovat zvýšenou pozornost vlastnostem cvičného obdélníku. Nastávají totiž i případy, kdy jsou soutěžní podmínky v této oblasti natolik nedostatečné a pobuřující, že je nutno konstruktivně usilovat o zlepšení.

Úbor jezdce

Jednotlivé části oděvu jezdců a jezdkyň vaquery byly popsány již v dřívější kapitole, takže se zde zaměříme na striktní nařízení pravidel, protože i když by základ měl zůstat stejný, tak vládnou rozdíly mezi rozšířenou tradicí a dodržováním současného standardu (ať už je jakkoliv vyhovující), který vychází z tištěného vydání pravidel.

V sedmnáctém článku pravidel stojí, že soutěžní úbor jezdce vaquery je stejný jako oděv tradičně používaný v Andalusii při tomto způsobu jízdy. Soutěžící by se měl snažit své oblečení barevně sladit a vyhnout se výrazným barvám a stříhům. Stříh by měl být vždy uzpůsoben zvyklostem a tradici andaluského ježdění. Úbor se přizpůsobuje klimatickým podmínkám, panujícím v průběhu vykonávání úlohy. Jezdec a v menší míře i jezdkyň by měli být oblečeni do střídmych barev, jako je černá, šedá, hnědá, bílá či krémová. Látky mohou být bez vzoru, proužkované nebo s kohoutí stopou (*sic*).

Dále pravidla uvádějí následující řadu bodů:

- Protože není možné v tomto ohledu ustanovit neměnná nařízení, jsou rozhodčí oprávněni rozhodnout podle vlastního uvážení o vhodnosti užití té či oné části oděvu při předvádění úlohy.
- Při jízdě stylem *la jineta* je soutěžící povinen mít na hlavě černý, šedý nebo hnědý klobouk se širokou krepou. Oblečen je do krátkého saka nebo košile *guabayera* a vesty; kolem pasu má šátek nebo černou šerpu.
- Dlouhé kalhoty s ohnutým spodním lemem bílé barvy vždy doplňují vysoké jezdecké boty a naopak ke tříčtvrtečním kalhotám s ozdobami ve spodní části patří perka.
- Pokud žena jede v dámském sedle, má na sobě tradiční dlouhou sukni a vlasy nemá ozdobené květinou ani šperkem. Hůlku *vara* drží v pravé ruce a její konec směřuje k zemi. Hlavu kryje buď klobouk se širokou krepou nebo tradiční andaluský klobouk *catite*.
- Klasické hnědé ostruhy typu *vaquera* jsou připnuty bílými nebo hnědými řemínky na přezku či šněrování.
- Dlouhé chapsy jsou volitelné a pokud je jezdec má na sobě, rozhodčí by měli brát ohled na to, že při jejich nošení je obtížnější používat přesné pobídky.
- Při nepříznivých klimatických podmínkách si soutěžící může obléct krátký kabátek, kabát podšitý kožíškem nebo tříčtvrteční kožený kabát.

Jak jsme tedy viděli, pravidla shrnují sérii obecných nařízení, ale je zřejmé, že při výběru oděvu je potřeba mít určité povědomí o tom, co je skutečně tradiční a co pouze folkloristické v negativním slova smyslu. Začínající jezdec by si měl nechat poradit od někoho zkušenějšího nebo navštívit specializovaný obchod a nezapomenout uvést, že shání soutěžní úbor, který by splňoval určité normy, a ne sváteční šaty. Vhod mu přijdou i předchozí stránky této knihy, na kterých nabízíme dostatek informací k tomu, aby si o tomto tématu udělal představu. Mnoho štěstí při výběru!

2. 2. POPISKY K FOTOGRAFIÍM

Foto 15.1. Naopak při jízdě rovně by měl jezdec váhu rovnoměrně rozdělit na obě sedací kosti a držet záda narovnaná ve svislé poloze.

Foto 15.2. Jezdec pobídne koně holeněmi za podbřišníkem, aby vykročil a podsunul zadní končetiny pod tělo.

3. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU

3. 1. PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA

3. 1. 1. Autor výchozího textu

Autorka knihy Júlia García Ràfols vystudovala španělskou filologii v Barceloně a v současnosti pracuje jako spisovatelka, fotografka, novinářka a redaktorka časopisu *Caballo y Toro*. Ve svém psaní se zaměřuje převážně na témata z jezdeckého světa. Je autorkou několika knih a celé řady článků o koních a jezdeckví. Můžeme tedy očekávat, že díky obsáhlým znalostem z této oblasti a literárnímu vzdělání předloží dílo formálně i obsahově velmi kvalitní, které však po obou těchto stránkách může z překladatelského hlediska vyvolat řadu obtíží, jak uvidíme dále.

Hlavní motivací, která autorku vedla k napsání knihy *Doma vaquera: Del campo a la pista de concurso* byla snaha o písemné zaznamenání tradičního španělského jezdeckého umění, aby bylo snadnější ho udržovat a sdílet s ostatními zájemci o jezdecký sport. Vydání, jež sloužilo jako originál našemu překladu, bylo přepracované druhé vydání původního textu, protože podle slov autorky se za deset let ve španělském jezdeckví mnohé změnilo a revize knihy, která nakonec vedla k celému jejímu přepsání, byla již nezbytná.

Mezi dalšími autorčinými díly můžeme jmenovat třeba knihy *El caballo español. Manual Básico* nebo *Hombre & Caballo. Historia de una Civilización*. V současnosti pracuje na nové knize *Caballos famosos de la Historia*.

3. 1. 2. Funkce komunikátu

Knihy vznikla především za účelem přiblížit čtenářům španělský jezdecký styl a poučít je o jeho vývoji od dávných časů až po současnost (tedy přesněji po dobu vzniku textu), o jeho aktuální podobě, využití a tak dále. Lze říci, že slouží jako prostředek k poznání zmíněných skutečností a k tomu, aby si o nich čtenář utvořil ucelenou představu; jako dominantní funkci textu tedy můžeme označit funkci kognitivní. Dále autorka uvádí řadu obecných poznatků a informací jak z historie, tak z aktuální podoby jezdeckého stylu vaquera, a to včetně jednotlivých bodů současných sportovních

pravidel, proto se zde setkáváme i s funkcí informativní. V textu nechybí ani funkce apelativní, a to především v místech, kde se autorka snaží zvýšit čtenářův zájem o téma, zaujímá subjektivnější stanovisko ke sporným bodům, obhájí tvrzení, která nejsou zcela podložena či nemají obecnou platnost, a vznáší námitky proti názorům jiných badatelů, s nimiž se zcela neztotožňuje.

3. 1. 3. Komunikační situace, adresát

Text je určen odborné i laické veřejnosti, i když některé kapitoly zvláště v druhé polovině knihy jsou věnovány spíše odbornější problematice a vyžadují od čtenáře rozsáhlejší znalosti a orientaci v tématu. Poslední kapitoly jsou určeny spíše pokročilým jezdcům se sportovními ambicemi, nicméně vzadu v příloze najdeme poměrně rozsáhlý a explicitní glosář jezdeckých pojmů, který usnadní četbu i méně zasvěcenému čtenáři. V knize se setkáváme také s místními názvy, reáliemi, institucemi či zákoníky, které mohou u jiného než španělského čtenáře negativně ovlivňovat porozumění textu. Také kapitoly hovořící o historickém vývoji vyžadují alespoň základní znalosti z oblasti geografie a historie.

Stejně jako je text situován do prostředí svého vzniku, tak i časově náleží především okamžiku, kdy byly jeho řádky psány. Autorka sama upozorňuje na fakt, že jezdectví se neustále vyvíjí a jednotlivé poznatky v knize zaznamenané se vztahují v první řadě k době vzniku textu.

Sdělení není psáno stejnorodou formou. Autorka ve většině případů volila neutrální vyjadřování či autorský plurál a zmiňovala-li čtenáře, hovořila o něm ve třetí osobě singuláru. Výjimkou nejsou ale ani úseky, ve kterých se setkáváme s osobitějším přístupem k tematice, kdy na ni autorka nahlíží jako na součást kultury odesílatele i adresáta, o věcech španělských mluví jako o „našich“ a obrací se ke čtenáři ve druhé osobě singuláru.

3. 1. 4. Ráz, forma, kód a míra připravenosti sdělení

Už téma samotné napovídá, že se bude jednat o ráz veřejný a formální. Je však na místě připomenout, že autorka od čtenáře očekává alespoň základní předchozí znalosti tématu a tomu je uzpůsoben jazyk, terminologie i celková forma sdělení. Kód sdělení je prestižní. Jedná se o text monologický, primárně psaný a pojednávající o poměrně odborné problematice, proto od svého autora vyžaduje vysokou míru připravenosti. Ta je bezpochyby splněna, ať už mluvíme o dataci historických událostí, začlenění dobových kreseb a současných fotografií a ilustrací, intertextualitě a odkazech na ostatní jezdeckou literaturu nebo třeba o citacích jednotlivých bodů pravidel domy vaquery. Na tomto místě bychom měli zmínit tiskovou chybu, se kterou jsme se setkali přímo v překládaném úseku textu: fotografie číslo 15.2. se opakuje na stránce číslo 106, kam podle popisku i zobrazované skutečnosti patří, a stránce číslo 114, kam kontextově vůbec nezapadá, a je tedy zřejmé, že se jedná o chybu tisku. Považujeme proto za vhodné na tento fakt upozornit nakladatele.

Překládaný text se skládá ze tří částí knihy rozdělených do pěti kapitol. Každá část pojednává o jiném tématu, což činí překladatelskou problematiku pestřejší. Text je tvořen různě dlouhými odstavci a větami. Dlouhá souvětí jsou často rozvíjena jak vedlejšími větami, tak vsuvkami a přístavky, a svou délkou většinou přesahují souvětí česká. Naopak odstavce někdy neobsahují takovou míru informace, kterou bychom v češtině očekávali, často se skládají jen z jedné věty a jedna informace je pak rozdělena do několika odstavců. Ze syntaktického i stylistického hlediska bylo tedy nutné text částečně přizpůsobit konvencím českého jazyka, aby na čtenáře působil přirozeně.

3. 1. 5. Téma

Hlavním tématem knihy je španělský jezdecký styl doma vaquera, jeho vývoj od počátků využití koně k jezdeckví na Pyrenejském poloostrově v kontextu dobových událostí až po současnou situaci, kdy se jezdecký život soustřeďuje spíše do soutěžního prostředí než na venkov, kde nacházel své původní využití. Autorka věnuje pozornost také výstroji koně, oděvu jezdce, výcviku koně, jednotlivým jízdářským cvikům,

soutěžním úlohám, vztahu vaquery k ostatním jezdeckým disciplínám, využití koně při býcích zápasech a dalším kapitolám, souvisejícím s tématem knihy.

Část textu, které jsme se věnovali v našem překladu, se zabývá trojí tematikou: kapitola třináctá představuje úvod do dnešní vaquery, její základní charakteristiku, stručný vývoj a srovnání s jinými jezdeckými styly. Kapitola čtrnáctá a patnáctá se zabývají správnou pozicí a pomůckami jezdce a jízdou na koni jako takovou. A nakonec kapitola šestnáctá a sedmnáctá jsou věnovány pravidlům domy vaquery, jejich vzniku, proměnám a následně jednotlivým bodům pravidel. Jedná se tedy o kapitoly s poměrně rozdílnou tematikou, které jsou sice spojeny hlavním tématem, ale jinak na sebe příliš nenavazují a každá z nich má částečně odlišnou syntaktickou a stylistickou strukturu i slovní zásobu. Všechny kapitoly jsou doprovázeny dobovými kresbami, barevnými fotografiemi a ilustracemi. Popisky k jednotlivým fotografiím, příslušejícím k překládanému textu této práce, nalezneme přímo za textem překladu, fotografie samotné je možné dohledat v kopii původního textu v příloze.

3. 1. 6. Funkční styl a slohový postup

Styl textu nejlépe odpovídá žánrově stylistickým charakteristikám stylu odborně popularizačního. Kniha usiluje o srozumitelné a čtivé podání odbornějšího tématu jak pro jezdeckou, tak pro širší čtenářskou veřejnost, ale zároveň dbá na zachování faktické správnosti. Je psána poměrně srozumitelným jazykem a přístupnou formou, čemuž dopomáhá také glosář užitých termínů na konci výtisku. Přesto se však mohou některé věty, zvláště delší souvětí obsahující odbornou terminologii a vsuvky, čtenáři jevit náročnější na porozumění.

Odbornost textu se odráží například v pojmovosti a také v tom, že použitý termín může mít rozdílné významy v jiném kontextu či vědní disciplíně, dále v použití autorského plurálu, intertextualitě, tendencích k explicitnímu vyjadřování, uvádění konkrétních údajů (například historická data nebo přesné rozměry kolbiště) a výčtů, časové deixi a poměrně vysokém počtu modálních sloves a odborných termínů, vztahujících se téměř výhradně k oblasti jezdeckví. Odbornosti též odpovídá výše zmíněný fakt, že jde o veřejný psaný projev s vysokou připraveností.

V knize se setkáváme s několika různými slohovými postupy. Hned zpočátku, v kapitole zachycující vývoj koní na Pyrenejském poloostrově, je to především slohový

postup vyprávěcí, jehož hlavním rysem je časová osa v popředí, vysoká míra koherence a výrazná slovesná složka, především široké spektrum minulých časů od imperfekta a jednoduchého minulého času až po čas předminulý. Dále nalézáme v textu postup výkladový, jehož základem jsou příčinné závislosti a cílem je objasňování různých jevů a zachycování vnitřních souvislostí; je používán například pro vysvětlování různých způsobů použití otěží a jejich účinku na koně. Nechybí zde ani postup popisný s důrazem na jmennou složku, ať už při označování částí oděvu jezdce a výstroje koně nebo při vysvětlování různých činností, vlastností a podobně. Jako poslední v menší míře nacházíme i popis úvahový, kdy osobnost autorky – ač potlačená autorským plurálem – vstupuje do textu a ze svého úhlu pohledu vysvětluje, komentuje, hodnotí, polemizuje či dokonce odmítá tu kterou situaci, názor a tak dále.

3. 2. PŘEKLADATELSKÁ STRATEGIE

Překládaný text pochází z velmi odlišného kulturního prostředí, je věnován španělskému čtenáři a ve svých tématech se obrací k národní historii, tradicím, reáliím a dalším prvkům dobře známým kultuře původu, které by však nemusely být vždy zcela jasné a srozumitelné příjemci jiné národnosti. Z těchto důvodů jsme při jeho převádění do českého jazyka byly nuceni uchýlit se k řadě překladatelských posunů i k větším zásahům do originálu v místech, která by českému čtenáři mohla zůstat nesrozumitelná.

Vzhledem k charakteru textu jsme ve snaze o vytvoření funkčně ekvivalentního překladu, tedy textu, který plní stejnou funkci jako text originálu, usilovali na prvním místě o co nejvěrnější převedení obsahové stránky díla. Proto jsme místy využívali možností změn po syntaktické a stylistické stránce, tedy změn ve slovosledu, pořadí jednotlivých výpovědí, organizací odstavců a dalších syntaktických a stylistických prostředků. Snažili jsme se při tom co nejvíce zachovávat stránku významovou, která nám u tohoto textu přišla stěžejní. Nevyhnuli jsme se ani různým posunům na rovině gramatické, především při překladu jmenné a slovesné stránky sdělení. Na lexikální rovině jsme se snažili vystihnout funkci jednotlivých španělských jazykových prvků a s ohledem na kontext a srozumitelnost textu je nahradit českými prvky a strukturami tak, aby plnily stejný účel či se mu alespoň co nejvíce přibližovaly a vhodně tak vystihovaly původní myšlenku originálu.

Ve shrnutí lze tedy říci, že na úkor srozumitelnosti a co nejpresnějšího zachování obsahu do pozadí mírně ustupovaly jiné kvality díla; nejdůležitější a nejhlavnější z těchto změn na všech čtyřech rovinách – gramatické, syntaktické, stylistické a lexikální – jsme se pokusili zachytit v následujících kapitolách.

3. 3. GRAMATICKÁ ROVINA

3. 3. 1. Slovesná osoba, číslo, čas a způsob

Většina sloves v textu je ve tvaru indikativu přítomného a jednoduchého nebo složeného minulého času, které při překladu obvykle nepůsobí takové problémy jako třeba gerundium nebo subjektiv. Na místech, kde bylo v originále použito indikativu přítomného k vyjádření myšlenky s obecnou či trvalou platností, bylo obvykle možno zachovat tento tvar i v češtině. Stejně tak při překladu sloves v minulém čase, kterých bylo v překládaném textu poskrovnu a většinou se jednalo o jednoduchý nebo složený minulý čas, jsme si vystačili s použitím minulého času a případně jsme si dopomohli adverbium, dokonavým či nedokonavým videm nebo jiným jazykovým prostředkem. Nastaly však i situace, kdy jsme volili jiný slovesný čas, který se nám jevil kontextově vhodnější, jako v následujícím případě, kdy jsme zaměnili minulý čas za přítomný.

Todas ellas unidas a un estilo de domar y manejar a los caballos que se basó en un tipo de equitación que se practicó en España.... (TO: 100)

Všechny tyto charakteristiky, spojené v jednom způsobu práce s koněm, se zakládají na způsobu ježdění užívaném ve Španělsku... (TP: 11)

V kapitole pojednávající o pravidlech domy vaquery jsme se často setkávali s budoucím časem vyjadřujícím obecně platná nařízení. V češtině tento jev není tak běžný, a proto jsme zpravidla využívali postup modulace a nahrazovali ho přiměřenými výrazovými prostředky.

El participante, cuando monte a la jineta, utilizará obligatoriamente sombrero de ala ancha en colores negro, grises o marrones. Vestirá chaqueta corta o guabayera con chaleco y pañuelo o faja negra. (TO: 114)

Při jízdě stylem la jineta je soutěžící povinen mít na hlavě černý, šedý nebo hnědý klobouk se širokou křempou. Oblečen je do krátkého saka nebo košile guabayera a vesty; kolem pasu má šátek nebo černou šerpu. (TP: 26)

Autorka téměř v celém textu používá autorský plurál, kterým vyjadřuje skromnost a pravděpodobně také naznačuje týmový charakter původu díla. Tento stylistický prostředek je typický pro odborný text a je hojně užívaný i v češtině, takže nijak nenarušuje vnímání textu českým čtenářem a my jsme mu mohli zůstat věrni i v našem překladu.

Entonces, encontramos una doma que resulta de la confluencia de unas necesidades laborales muy concretas... (TO: 100)

Z toho vyplývá, že mluvíme o jezdeckém umění, které vychází ze spojení velmi konkrétních pracovních potřeb... (TP: 11)

3. 3. 2. Neurčité slovesné tvary

Jako problematické se ukázalo časté použití neurčitých slovesných tvarů, především infinitivu a gerundia, s nimiž úzce souvisí problematika polovětných vazeb, která náleží spíše syntaktické rovině. Infinitiv v textu obvykle zastával funkci syntaktickému podmětu, předmětu, přívlastku neshodného nebo složeného přísudku a bylo často možné ho zachovat i v překladu, jako je tomu v následující větě.

Guardar la posición, tener asiento, es ir con el caballo. (TO: 103)

Udržovat si správný sed a držení těla znamená jít s pohybem koně. (TO: 14)

V případech, kdy nebylo možné nebo vhodné neurčitý tvar zachovat, nahradili jsme ho určitým slovesným způsobem nebo jiným slovním druhem. Výsledkem tedy bylo vložení věty nebo slovnědruhová transpozice.

Al existir un Reglamento, (...) se puede velar por mantener una homogeneidad y evitar desviaciones (TO: 111)

To, že existuje výbor domy vaquery (...) umožňuje bedlivě pečovat o udržení jednotnosti a zamezit odchylkám. (TP: 21)

Také španělské gerundium bylo nutné zaměnit za výrazové prostředky, které by v češtině plnily jeho funkci. Nejbližší ke gerundiu má pravděpodobně český přechodník, který se ovšem v současném jazyce vyskytuje tak zřídka, že jsme vzhledem k aktuálnosti textu častěji opět volili užití jiného slovesného tvaru nebo slovnědruhovú transpozice.

Cuando, además, aprenda a jugar con su peso y la tensión de su espalda, siguiendo constantemente el movimiento de su caballo... (TO: 103)

V momentu, kdy se naučí pracovat se svou vahou a napětím zádoových svalů a soustavně následuje pohyb koně (...) (TP: 14)

Použití přechodníku jsme se přesto nevyhýbali, jak ukazuje následující příklad.

No obstante lo indicado,(...) muchos profesionales siguen la costumbre de separar algo más las riendas, introduciéndo dos, y a veces tres, dedos entre ellas... (TO: 108)

Přesto však mnoho profesionálních jezdců nadále při běžném ježdění odděluje otěže více od sebe, vkládaje mezi ně dva a někdy i tři prsty ... (TP: 18)

3. 3. 3. Jmenná kategorie čísla

Ne vždy bylo možné zachovat jmennou kategorii čísla stejnou, jaká byla v původním textu, a proto jsme se i v této kategorii chvílemi uchýlili k drobným změnám, abychom zachovali co nejpřesnější význam originálu. Stalo se tak například u anatomického termínu v množném čísle *las espaldas*, jemuž v češtině v daném

kontextu nejlépe odpovídá pojem *hřbet*, tedy substantivum v jednotném čísle, a také u názvů dvou jezdeckých sportovních disciplin – v originále *los saltos* a *los enganches*, pro které má čeština výrazy *parkur* a *vozatajství*. A naopak například španělský singulár *reglamento* byl do češtiny převáděn ve tvaru plurálu *pravidla* a slovu *jurado* jsme přisoudili českou podobu v množném čísle *rozhodčí*.

3. 3. 4. Zájmena přivlastňovací

Původní text obsahuje velké množství přivlastňovacích zájmen, jejichž použití by bylo v češtině rušivé a stylisticky nevhodné, proto jsme je zachovali jen tam, kde se nám jevila vhodná či nezbytná.

Naopak na některých místech jsme tato zájmena vypouštěli, a to zejména ze dvou důvodů: buď byla přebytečná nebo se vztahovala k velmi konkrétní komunikační situaci, která se neshodovala s komunikační situací překladu. Druhá situace nastávala především tehdy, když autorka mluvila o věcech vlastních Španělsku a jeho kultuře, která je zároveň kulturou autorky i původního adresáta textu, ale nikoliv už adresáta překladu, a proto je třeba tento fakt zohlednit.

(...) ése es el precio de la reglamentación y de que ésta salvaguarda –a su manera– nuestro patrimonio. (TO: 101)

(...) což je samozřejmě cena za pravidla a za to, že svým způsobem chrání španělské dědictví. (TP: 12)

Velké množství přivlastňovacích zájmen jsme nezachovávali například v následující větě.

Cuando, además, aprenda a jugar con su peso y la tensión de su espalda, siguiendo constantemente el movimiento de su caballo... (TO: 103)

V momentu, kdy se naučí pracovat se svou vahou a napětím zádových svalů a soustavně následuje pohyb koně (...) (TP: 14)

3. 3. 5. Slovnědruhov \acute{a} transpozice

V n \acute{e} kter \acute{y} ch p \acute{r} ípadech jsme se pro maxim \acute{a} ln \acute{i} zachov \acute{a} n \acute{i} v \acute{y} znamu rozhodli pou \acute{z} it jin \acute{y} slovn \acute{i} druh, ne \acute{z} jak \acute{y} byl pou \acute{z} it ve v \acute{y} choz \acute{i} m textu. Jedn \acute{a} se tedy o postup slovn \acute{e} druhov \acute{e} transpozice a vyu $\acute{z$ ivali jsme ho z velké \acute{c} asti pro z \acute{a} m \acute{e} nu substantiv a adjektiv za slovesa, jako je tomu v prvn \acute{i} m uveden \acute{e} m p \acute{r} íkkladu, a naopak, jako je tomu v p \acute{r} íkkladu druh \acute{e} m.

La antigua equitaci \acute{o} n a la brida, progresivamente despojada de sus aplicaciones m \acute{a} s p \acute{r} acticas, ... (TO: 99)

Prap \acute{u} vodn \acute{i} zp \acute{u} sob je \acute{z} d \acute{e} n \acute{i} la brida postupn \acute{e} p \acute{r} ich \acute{a} zel o sv \acute{e} vyu \acute{z} it \acute{i} v praxi... (TP: 10)

Al realizarse ante jueces que los califican, no basta con realizarlos a la manera tradicional... (TO: 101)

P \acute{r} i jejich p \acute{r} edv \acute{a} d \acute{e} n \acute{i} p \acute{r} ed rozhodc \acute{i} mi, kter \acute{i} je hodnot \acute{i} , nesta \acute{c} í prov \acute{a} d \acute{e} t je tradi \acute{c} n \acute{i} m zp \acute{u} sobem. (TP: 12)

Nastaly ale i p \acute{r} ípady, kdy se jednalo o jin \acute{e} slovn \acute{i} druhy, nap \acute{r} íkklad p \acute{r} i z \acute{a} m \acute{e} n \acute{e} podstatn \acute{e} ho jm \acute{e} na za p \acute{r} islovce.

(...) la doma vaquera no pretende otra cosa –por lo menos en su origen, como apunt \acute{a} bamos– que ense \acute{n} ar a caballo a reaccionar de determinada manera... (TO: 99-100)

Naopak vaquera usiluje (nebo alespo \acute{n} zpo \acute{c} átku usilovala, jak j \acute{z} bylo zm \acute{i} n \acute{e} no) pouze o to nau \acute{c} it kon \acute{e} reagovat ur \acute{c} it \acute{y} m zp \acute{u} sobem... (TP: 10)

3. 4. SYNTAKTICKÁ ROVINA

3. 4. 1. Horizontální a vertikální uspořádání textu

Ze syntaktického hlediska jsme se setkali s různými problémy, které na prvním místě vycházely z odlišností průměrné délky španělské a české výpovědi a odstavce. Mluvíme-li o neliterárních textech, lze obecně říci, že průměrná výpověď ve španělštině bývá delší a složitější než v češtině a naopak průměrný španělský odstavec je sice kratší než český, ale ve srovnání s ním obsahuje méně výpovědí. Proto jsme pro lepší pochopení textu překladu zasahovali nejen do vertikálního členění textu na úrovni vztahů mezi jednotlivými informacemi, ale i do horizontálního uspořádání, a to především v rámci jednotlivých odstavců; rozčlenění do kapitol jsme vždy ponechávali ve stejné podobě jako v originálu.

V následující ukázce jsme se vzhledem k obsahové struktuře textu rozhodli pro spojení dvou odstavců, které pojednávají o témže bodu pravidel, přičemž jedna věta byla v původním textu oddělena odstavcem novým.

Los jueces de un concurso vaquero son tres. Uno de ellos actúa como presidente y se sitúa, como hemos dicho, en el centro de un lado menor, opuesto a la puerta de entrada. Los otros dos jueces se sitúan cada uno en el centro de uno de los lados mayores. (...) El presidente, que sigue en el centro del lado menor, debe disponer de una campana y tener alcance a los servicios de megafonía.

Por lo general, los jueces disponen cada uno de un secretario, quien anota en la hoja de calificaciones los puntos y las observaciones que se le indican. (TO: 113)

Soutěžím vaquery přihlížejí tři rozhodčí. Jeden z nich plní funkci předsedy sboru rozhodčích a jak již bylo řečeno, nachází se v prostředku krátké stěny naproti vjezdu. Zbylí dva rozhodčí mají stanoviště v prostředcích dlouhých stěn. (...) Předseda, sedící v prostředku krátké stěny, má k dispozici zvonek a megafon. Každý rozhodčí má obvykle při ruce jednoho asistenta, který zapisuje body a případné poznámky do listiny rozhodčího. (TP: 24)

3. 4. 2. Polovětné vazby

Ve španělštině se na rozdíl od češtiny často používá polovětných vazeb pro vyjádření vztahů mezi větami. Bývají tvořeny za pomoci neurčitých slovesných tvarů infinitivu, gerundia a participia a při jejich překladu jsme volili mezi nahrazením větným členem nebo vytvořením souvětí, ať už souřadného nebo podřadného. Zde uvádíme příklad nahrazení větou hlavní a vytvoření souřadného souvětí. Více příkladů nalezneme v kapitole 3. 3. 2. *Neurčité slovesné tvary*.

Dejando las modas aparte, que también tienen su influencia, ¿quién que no vaya a estar horas montado al sol va a precisar de un sombrero de ala ancha? (TO: 101)

A necháme-li módní trendy stranou (ty totiž také mají svůj význam), tak kdo z těch, kteří netráví hodiny v sedle pod slunečním žářem, ocení tradiční klobouk se širokou křempou? (TP: 12)

3. 4. 3. Aktuální členění větné

Přestože slovosled je v obou jazycích poměrně volný, při překladu jsme se snažili dodržovat objektivní pořádek, postupovat od tématu k rématu a dbát tak na obsahovou propojenost textu. Z toho důvodu bylo v mnoha případech nutné učinit změny jak v postavení jednotlivých větných členů, tak v pořadí celých výpovědí. Pořadí větných členů a výpovědí jsme zaměnili například v následujícím souvětí, které by jinak mohlo znít českému čtenáři dosti nepřirozeně.

La rienda, por lo tanto, más que tirar hacia atrás, empuja lateralmente, desplazando la espalda interior. Así no hay tanta oposición en el movimiento. (TO: 108)

Otěž tak táhne udidlo do strany, místo aby ho táhla dozadu, ohýbá vnitřní plec zvířete a snižuje odpor pohybu. (TP: 19)

Setkali jsme se i s případy, kdy bylo na místě učinit jisté zásahy do základové větné struktury. Byly to třeba situace, kdy jsme se pro lepší srozumitelnost vět s nevyjádřeným podmětem rozhodli pro jeho vyjádření, a to i za cenu opakování slov v daném odstavci. Proč jsme tak učinili, názorně předvedeme na následujících řádcích, které vycházejí ze dvou odstavců textu. V prvním odstavci jsou nejprve podmětem *pravidla*, potom *soutěžící*, dále *jezdec* a *jezdkyně* a nakonec *látky*. Ve druhém odstavci jsou podmětem, tentokrát ovšem nevyjádřeným, opět *pravidla*, což je ovšem jasné pouze z kontextu a čtenáři by se to mohlo zdát zavádějící. My jsme se v překladu rozhodli v první větě pozměnit základovou větnou strukturu a v důsledku toho v druhém odstavci vyjádřit původně nevyjádřený podmět.

El Reglamento en su artículo diecisiete dice que... El participante procurará... Tanto el jinete como la amazona, ésta de menos grado, procurarán... Las telas han de ser...

Asimismo marca una serie de puntos... (TO: 114)

V sedmnáctém článku pravidel stojí, že... Soutěžící by se měl snažit... Jezdec, a v menší míře i jezdkyně by měli... Látky můžou být...

Dále pravidla uvádějí následující řadu bodů... (TP: 26)

Do základové větné struktury jsme zasahovali i v situaci, kdy se nám jevila nevhodně či nelogicky sestavená, například ve větě, ve které se slovo *importancia* opakuje jak v podmětu, tak v přísudku.

La importancia de la tradición en los usos del vestir, tanto en jinete como en los arreos de los caballos, evolucionados directamente de los usos de los siglos XVIII y XIX, no deja de tener su importancia. (TO: 100)

Význam neztrácí ani tradiční výstroj koně a oděv jezdce, které vycházejí přímo z praktického využití v 18. a 19. století. (TP: 10)

3. 4. 4. Délka vět

S aktuálním členěním větným úzce souvisí také problematika délky vět. Jak již bylo zmíněno, španělská výpověď obvykle bývá delší a složitější než výpověď česká a tomu také odpovídá délka vět a souvětí. Je proto nezbytné tuto odlišnost při překladu zohlednit, protože v opačném případě by se přílišná délka vět mohla negativně odrážet na orientaci v textu a jeho pochopení českým čtenářem. Z toho důvodu jsme poměrně často rozdělovali složitá souvětí do souvětí jednodušších nebo do více vět. Tak tomu bylo například v uvedené ukázce, kdy jsme dlouhé souvětí rozdělili do tří vět a díky postupování od tématu k rématu jsme si nemuseli (v tomto případě) vypomáhat spojkami, vztažnými zájmeny a dalšími jazykovými prostředky. Mnohem méně časté, i když ne zcela ojedinělé, byly situace, kdy jsme naopak spojovali kratší věty v souvětí.

En la actualidad, afortunadamente se tiende más al tecnicismo, pasada ya aquella época en que se hablaba del «duende de las cosas de Andalucía» o se comparaba la doma clásica con el ballet y la doma vaquera con el baile flamenco, frases éstas que, sean o no afortunadas, sirven bien poco de referencia para juzgar en un concurso una actitud del caballo o la calidad de un ejercicio. (TO: 112)

Poslední dobou se naštěstí více než dříve tíhne k zavedení odborného názvosloví. Pryč jsou ty časy, kdy se mluvílo o „andaluském duchu duende“ nebo se anglické ježdění přirovnávalo k baletu a doma vaquera k flamencu. Tyto fráze, ať už jsou či nejsou příhodné, nemohly sloužit jako adekvátní kritéria pro posouzení kvality prováděných úloh a vystupování koně při soutěžích. (TP: 22)

Někdy nám také při krácení vět a souvětí ve snaze o lepší srozumitelnost pomohlo nahradit vedlejší větu přívlástkem neshodným.

Llegados a este punto creemos necesaria una llamada de atención acerca de las condiciones que debe reunir la pista de calentamiento. (TO: 113)

V souvislosti s tímto tématem považujeme za nezbytné věnovat zvýšenou pozornost vlastnostem cvičného obdélníku. (TP: 25)

3. 4. 5. Interpunkce

Vzhledem k tomu, že systém české a španělské interpunkce vychází z odlišných principů, bylo třeba učinit celou řadu úprav po grafické stránce textu, aby lépe vyhovoval českému úzu. Mezi tyto úpravy patřilo odstraňování některých čárek a středníků, které španělština používá hojněji než čeština, odstraňování uvozovek tam, kde nebyly nezbytné, nahrazování bočních uvozovek dvojitými v místech, kde jich bylo zapotřebí, nahrazování některých pomlček, oddělujících často vsuvku, čárkami nebo závorkami a podobné. Mimo těchto drobných úprav jsme se snažili co nejvíce zachovávat grafickou podobu původního textu, například tučná písmena, kurzívu a odrážky jsme zachovávali vždy, když to stylistické konvence češtiny umožňovaly.

První příklad ukazuje odstranění uvozovek v místě, kde byly nadbytečné, a příklad druhý nahrazení pomlček závorkami, které jsou češtině více vlastní.

(...) la forma que el actual Reglamento denomina como de «oposición» (rienda contraria)... (TO: 108)

(...) způsobem, který současná pravidla označují jako opozici (či opačnou otěž)... (TP: 18)

Por otra parte, en los desplazamientos laterales –apoyos, pasos de costado– y circulares –giros, círculos, vueltas–, la posición del jinete y la distribución de su peso ejercen una ayuda en el caballo. (TO: 105)

Při pohybu do stran (laterální cviky, překroky) a pohybu na kruhu (změna směru, kruhy, piruety) vytváří sed a rozložení váhy jezdce pobídku pro koně. (TP: 15)

3. 5. STYLISTICKÁ ROVINA

Z překladatelského hlediska nám přišlo zajímavé zvolit tři navazující, a přesto značně odlišné kapitoly. Jednotlivé části se liší nejen tematikou, ale také stylistickou formou a především terminologií, jak uvidíme v příští kapitole. Ze stylistického hlediska je podstatné zmínit, že přestože má autorka literární vzdělání, jsou některé úseky textu, zvláště v odborných částech, poměrně strohé a stylisticky nevyrovnané, použitá slovní zásoba není příliš rozsáhlá a naopak některá souvětí jsou zbytečně dlouhá a složitá a bohužel ne vždy zcela propracovaná po stylistické a syntaktické stránce. Všechny tyto okolnosti je potřeba brát v potaz při převádění textu do jiného jazyka. Na jednu stranu jsme se snažili nevzdalovat se příliš od původního textu, ale na druhou stranu jsme se ho drobnými úpravami pokusili změnit tak, aby vycházel vstříc stylistickým konvencím češtiny a nezněl českému čtenáři nepřirozeně.

3. 5. 1. Expresivita

Překládaný text je odborný a nesetkáváme se v něm proto s vyšší mírou expresivity. Citově zabarvených slov je v knize poskrovnu a expresivní zaměření textu se vztahuje převážně k postoji mluvčího k probíranému tématu. V tom se velmi odráží fakt, že autorka je Španělka, kniha je původně zamýšlená španělskému čtenáři a pojednává o jezdeckém stylu, který tvoří součást tradice autorky a původního adresáta textu. Je tedy zřejmé, že není v silách překladatele zachovat celou původní míru expresivity a místy se musí uchýlit k upravení textu například formou explicitace, jak jsme učinili my třeba při překladu slovního spojení «*duende de las cosas de Andalucía*», které jsme upřesnili jako „*andaluský duch duende*“. V místech, kde šlo zachovat původní hodnotící vztah, jsme tak samozřejmě učinili (viz ukázka níže), abychom zachovali co nejvyšší autentičnost textu. S tímto tématem souvisí též problematika přivlastňovacích zájmen, jíž jsme se blíže zabývali v kapitole 3. 3. 4. *Zájmena přivlastňovací.*

En la medida en que ello sea bueno para el caballo, será también bueno para la equitación que practicamos. (TO: 102)

Dokud se tak děje ve prospěch koně, je to dobré také pro naše ježdění. (TP: 13)

3. 5. 2. Modulace

V několika případech, kdy pro zachování významové stránky sdělení bylo nutné využít jiné jazykové prostředky nebo původní sdělení nahradit vhodným sdělením z cílového jazyka, jsme využili překladatelského postupu modulace.

Mientras que por otra parte se debe conjugar el mantenimiento de esta tradición con la necesaria reglamentación y el moderno enfoque que tiene como disciplina deportiva. (TO: 112)

Na druhou stranu by udržení této tradice mělo jít ruku v ruce s nezbytnými ustanoveními a moderním zaměřením, které náleží vaqueře jako sportovní disciplíně. (TP:22)

(...) pasada ya aquella época en que se hablaba... (TO: 112)

Pryč jsou ty časy, kdy se mluvilo... (TP: 22)

3. 5. 3. Intertextovost

Kniha *La doma vaquera: Del campo a la pista de concurso*, jako mnohé jiné odborné publikace z jezdeckého prostředí, navazuje na dřívější zdokumentované poznatky ze sledované tematiky. V našem překládaném textu jsme narazili na dva druhy těchto odkazů: první byla zmínka o knize autorky Sally Swift, do španělštiny přeložené jako *Equitación centrada*. Do češtiny kniha přeložena nebyla, proto jsme se rozhodli uvést bez bližších vysvětlivek její původní název v angličtině, totiž *Centered*

Riding, a stejně tak jsme ponechali příjmení autorky v původním tvaru bez přechylování příjmení a přidávání koncovky *-ová*. Druhý typ intertextových odkazů se týkal názvů soutěžních a jezdeckých zákoníků, které jsme též bez bližší specifikace převedli do češtiny s ohledem na český úzus a pravidla českého pravopisu. Jak jsme si konkrétně počínali uvádíme v kapitole 3. 6. 3. *Instituce a zákoníky*.

3. 6. LEXIKÁLNÍ ROVINA

Pravděpodobně s největším množstvím problémů jsme se setkali na lexikální stránce překladu a pro jejich řešení jsme používali různé metody, které opět uvádíme níže v názorných příkladech. Jednotlivé kapitoly se zabývají různými tématy, a tudíž se liší i použitou terminologií. První překládaná kapitola pojednává obecně o domě vaqueře jako takové v dobovém kontextu, a i přesto, že se v ní neobjevuje hlubší odborná problematika, tak narážíme na množství překladatelských problémů na lexikální rovině, především z hlediska překladu odborných pojmů z oblasti španělského jezdeckví. Druhá a třetí překládaná kapitola hovoří o komunikaci mezi jezdcem a koněm a setkáváme se v nich s problémy zvláště při překládání terminologie jezdeckých pomůcek, cviků, pohybů koně, částí jeho výstroje a podobně. Poslední dvě kapitoly se zabývají problematikou vaquery jako jezdecké disciplíny, takže z lexikálního hlediska nám činily problémy především názvy dokumentů, organizací a jejich součástí a v neposlední řadě také části předepsaného úboru jezdce, které často nemají českou obdobu. Pro lepší orientaci se zaměříme nejdříve na problematiku jezdecké terminologie jako takové, protože její správný překlad je pro tento druh textu zásadní.

3. 6. 1. Jezdecká terminologie

Při překladu odborné terminologie z oblasti jezdeckví jsme poměrně často naráželi na problém pojmovosti a s ní související situace, kdy má daný pojem hned několik významů a bohužel ne vždy je snadné dohledat ten správný termín v jazyce českém. Také jsme se setkávali s termíny, které v českém jazyce nemají ekvivalent, protože se vztahují výhradně ke španělskému ježdění. Při řešení těchto problémů jsme mnohdy využívali odborné příručky, internetové zdroje a rady konzultantky; cennou pomoc představoval také glosář na konci knihy a elektronický dokument *Drezurní pravidla České jezdecké federace*. Pro ukázkou uvádíme slovníček několika málo odborných pojmů, které se v textu vyskytly.

- *bocado* – pákové udidlo
- *botines* – perka
- *cuadrilongo de competición* – drezurní obdélník
- *espuela* – ostruha
- *estribo* – třmen
- *farolillo del bocado* – kroužky udítka
- *filete* – stíhlové udidlo
- *impulsión* – kmih
- *pasos de costado* – laterální cviky
- *pista de calentamiento* – opracoviště, cvičný obdélník
- *reunión* – shromáždění
- *rienda* – otěž
- *silla de montar* – sedlo
- *zahones* – chapsy

Pro názornou ilustraci řešení výše zmíněných terminologických problémů nyní uvedeme několik konkrétních příkladů:

Při překladu termínu *doma vaquera* jsme se rozhodli pro zachování jeho grafické podoby a zároveň pro skloňování podle pravidel českého jazyka. Vedl nás k tomu fakt, že se sice nejedná o pojem, který by byl české jezdecké veřejnosti zcela neznámý, nicméně chybí zavedení jednotného českého názvu a v praxi se setkáváme s různými počeštěnými verzemi jako *drezura vakera*, které se nám pro naše účely nezdály vhodné. Pro zjednodušení jsme místy (stejně jako původní text) používali pro označení pojmu pouze slovo *vaquera*.

Španělské termíny jako *serreta* nebo *mosquero*, se kterými se v češtině můžeme setkat, i když pouze v souvislosti se španělskou výstrojí koně, jsme nepřekládali a ponechali v původním tvaru bez bližší explicitace.

Naopak například se slovem *vara*, označujícím speciální dřevěnou hůlku, která se při vaqueře používá místo tušírky, se v češtině určitě nesetkáme; proto jsme si při jeho překladu vypomohli explicitací a v české verzi textu ho najdeme jako *hůlka vara*. Stejně jsme postupovali při překladu tradičních španělských oděvů, jimž je věnovaná samostatná kapitola.

Pro označení jezdců ze Španělska a Latinské Ameriky – v originále *vaqueros*, *llaneros*, *gauchos* a *charros* – jsme použili výrazy, vzniklé postupem kalkování, se kterými se sice v češtině můžeme setkat velmi zřídka, ale v daném kontextu se nám jevíly nejvhodnější: *vaquerové*, *llanerové*, *gauchové* a *charrové*. Grafickou podobu slov jsme jinak ponechali stejnou jako v originále a výslovnost jsme vzhledem k vyššímu výskytu pojmů se španělskou výslovností neupřesňovali.

3. 6. 2. Tradiční španělské oděvy

V textu se setkáváme s celou řadou pojmů týkajících se odění jezdce. Jedná se o tradiční španělské části oděvu a pro většinu z nich neexistuje český ekvivalent. Ve většině případů jsme tento problém řešili jednotnou volbou stručné explicitace za použití původního pojmu. Takto jsme českému čtenáři přiblížili například pojmy *klobouk catite*, *košile guayabera* a další.

Španělskou část slovního spojení jsme neskloňovali a odlišili kurzívou. Pouze u překladu víceslovných názvů druhů španělských jezdeckých kalhot, u kterých by bylo nutno upřesnit více než jeden cizí pojem, jsme lehce zvýšili míru explicitace, již jsme v onom kontextu považovali za nezbytnou: například *calzonas con caireles* jsme přeložili jako *tříčtvrteční kalhoty s ozdobami ve spodní části*.

3. 6. 3. Instituce a zákoníky

Při překladu názvů institucí, organizací a zákoníků jsme se řídili českým územ a aktuálním vydáním *Pravidel českého pravopisu*, která v souvislosti s tímto tématem uvádějí, že momentálně neexistuje jednotná norma pro psaní názvů organizačních složek, a doporučují psaní velkých písmen pouze pokud se jedná o vyšší státní složky a mezinárodní úmluvy, což ani jedno nebyl případ našeho textu. Z toho důvodu jsme na rozdíl od originálu volili ve všech případech psaní malých písmen. Při prvním použití termínu *španělská jezdecká federace* jsme, stejně jako originál, uvedli zkratku *FHE* (na rozdíl od originálu jsme ovšem podle českého úzu mezi jednotlivá písmena zkratky nevkládali tečky), kterou jsme nadále používali samostatně bez bližší specifikace.

En todo caso, el jinete vaquero y los aficionados en general deben saber que este Reglamento de Doma Vaquera a que nos referimos –como el de cualquier otra disciplina hípica– se complementa necesariamente con el Reglamento General de la F.H.E., el Reglamento de Régimen Disciplinario y el Reglamento Veterinario. (TO: 111)

V každém případě by jezdci vaquery i ostatní její příznivci měli vědět, že pravidla domy vaquery, o nichž mluvíme, musí být stejně jako pravidla jakékoliv jiné jezdecké disciplíny nezbytně doplněna obecnými pravidly FHE, disciplinárním řádem a veterinárním zákonem. (TP: 21)

Al existir un Reglamento, una Vocalía o Comisión de Doma Vaquera y unos Jueces encargados de aplicarla... (TO: 111)

To, že existuje výbor domy vaquery, pravidla a rozhodčí, pověření dohledem nad jejich dodržováním... (TP: 21)

4. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo podat funkčně ekvivalentní překlad původního textu, pěti tematicky odlišných kapitol z knihy autorky Júlie Garcíi Ràfols *Doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Součástí práce je též komentář k překladu, který vychází z faktu, že jazykové rozdíly mezi češtinou a španělštinou i odbornost textu vyžadovaly řadu úprav a posunů v překladatelském procesu, a neumožňovaly tedy plné zachování všech kvalit originálu. Vzhledem k charakteru textu jsme usilovali především o co nejvěrnější zachování informativních hodnot a terminologickou přesnost.

Při překladu jsme se setkali se širokým spektrem problémů na všech jazykových rovinách, vycházejících jak ze žánrově stylistických konvencí češtiny a španělštiny, tak z odlišného situačního kontextu, a pro jejich řešení jsme volili různé překladatelské metody a posuny.

Text překladu je stejně jako původní text věnován především jezdecké veřejnosti, proto nebyly zapotřebí výrazné zásahy do terminologie a odborného charakteru textu.

Nejvíce problémů působil text po odborné stránce, při čemž nám velmi pomohlo studium odborných příruček, internetových zdrojů a pomoc konzultantky. Na základě toho můžeme říci, že překlad odborného (a tedy i odborně popularizačního) textu vyžaduje nejenom překladatelské znalosti a zkušenosti, ale v neposlední řadě též hluboké znalosti dané problematiky.

5. RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá překladem pěti kapitol z knihy o španělském jezdeckví. Mezi její hlavní cíle patří podat překlad, který by funkčně plně reprezentoval originál, a následně komentář k tomuto překladu, jenž se zabývá hlavními problémy, se kterými jsme se setkali v překladatelském procesu.

Komentář sestává ze dvou hlavních částí: část první nabízí překladatelskou analýzu původního textu a část druhá se zaměřuje na jednotlivé změny a posuny, ke kterým při překladu došlo na čtyřech jazykových rovinách – gramatické, syntaktické, stylistické a lexikální. Druhé části předchází krátká kapitola o překladatelské strategii, stručně nastiňující metody, jimiž se detailněji zabývá kapitola následující.

Překladatelská analýza nabízí ucelenou charakteristiku výchozího textu z hlediska vnětřtextových i vnitřtextových faktorů. Podrobněji se zabývá autorem, adresátem a funkcí komunikátu, jeho tématem, slohovým postupem užitým při psaní a dalšími faktory, které se podílely na vzniku textu.

Překladatelská strategie, jak již bylo řečeno, představuje úvod k druhé části komentáře a podává obecný popis problémů vyskytnuvších se při překladu, jejich řešení a důvody, které nás k nim vedly.

Problémy jednotlivých jazykových rovin jsou rozděleny do samostatných kapitol. První z těchto kapitol se zabývá změnami po gramatické stránce textu, především v rámci slovních druhů, kde nám největší potíže činila slovesa a některé jmenné slovní druhy.

Na rovině syntaktické se jednalo o rozdíly v uspořádání textu na horizontální i vertikální úrovni, vycházející z rozdílů mezi jednotlivými jazyky. Krátká kapitolka byla věnovaná také odlišnostem české a španělské interpunkce.

Ze stylistického hlediska jsme se neuchylovali k výraznějším posunům oproti originálu, a proto se tato kapitola věnuje jen okrajově tématům expresivity, modulace a především intertextovosti, se kterou jsme se v knize setkávali poměrně často.

A nakonec po stránce lexikální věnujeme pozornost zvláště odborné terminologii z oblasti jezdeckví, jejíž správné převedení je pro zachování funkce překladu stěžejní.

Závěrem lze říci, že v průběhu vypracovávání práce jsme se setkali s širokou překladatelskou problematikou a situací nám znesnadňoval i samotný charakter textu,

který s sebou při překladu nese mnohé komplikace a vyžaduje proto od překladatele hlubší znalosti nejenom z oblasti translatologie, ale i z oblasti překládaného tématu.

SUMMARY

This thesis deals with the translation of five chapters from a book of Spanish equitation. Its main objectives include a translation which would fully represent the original text, and then a commentary of this translation, which addresses the main problems that we encountered in the translation process.

The commentary consists of two main parts: Part One offers a translation analysis of the original text, and the second part focuses on the various changes and shifts that have occurred during translation on four assorted levels of the language - grammatical, syntactic, lexical and stylistic. The second part is preceded by a short chapter on the translation strategy, briefly outlining the methods which are detailed in the following chapter.

Translation analysis offers a comprehensive account of the characteristics of the original text based on both outer and inner text factors. It deals in detail with the author, recipient and function of the text, its subject, stylistic approach used in the creating process, and other factors that contributed to the text.

Translation strategy, as already mentioned, constitutes an introduction to the second part of the commentary and gives a general description of the problems that occurred during the translation, their solutions and reasons that led us to them.

Problems of different language levels are divided into separate chapters. The first of these chapters deals with the modifications at the grammatical level of the text, particularly in the context parts of speech, where our biggest problems were the verbs and pronouns.

At the syntactic level, there were differences in the arrangement of text at both the horizontal and vertical levels, based on the differences between languages. A short chapter is also devoted to the differences in Czech and Spanish punctuation.

From the stylistic point of view, we did not resort to significant shifts from the original, so this chapter deals only marginally with issues of expressiveness, modulation, and especially intertextuality, with which we met quite often in the book.

Finally, at the lexical level, we pay attention especially to the terminology of equitation, the correct translation of which is fundamental for the maintenance of the function of the translated text.

In conclusion we can say that we encountered broad variety of translation issues during the preparation work and situation itself was challenging by the character of the text

alone, which carries many complications and therefore requires a deeper understanding of not only translatology, but also the topic of the translated text.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární zdroj:

RÀFOLS, Júlia G. *La doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Barcelona: Hispano Europea, 2008. ISBN 978-84-255-1775-4.

Jazykové příručky:

- ČECHOVÁ, Marie. *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000, ISBN 80-858-6657-9.
- ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, ISBN 80-858-6621-8.
- GREPL, Miroslav. KOLEKTIV AUTORŮ ÚSTAVU ČESKÉHO JAZYKA FILOZOFICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, ISBN 978-807-1069-805.
- KRÁLOVÁ, Jana. *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. ISBN 978-80-7308-404-2.
- KRÁLOVÁ, Jana, Milada KRBCOVÁ, Pablo Chacón GIL a Hana HRUBÁ. *¿Fiesta! 3: španělština pro střední a jazykové školy*. Plzeň: Fraus, 2003, 3 s. ISBN 80-7238-214-4.
- SAN JOSÉ, Valerio B., Josef DUBSKÝ a Jana KRÁLOVÁ. *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 80-7238-054-0.
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Pansofia, 1993, 383 s. ISBN 80-901-3736-9.
- ZAVADIL, Bohumil. *Vývoj španělského jazyka II*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-246-0462-0.

Překladatelské práce:

- HOCHÉL, Braňo. *Preklad ako komunikácia*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1990, ISBN 80-220-0003-5.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. Praha: I. Železný, 1998, ISBN 80-237-3539-X.
- LEVÝ, J. *Bude literární věda exaktní vědou?: Výbor studií*. Praha: Československý spisovatel. 1971.
- L'VOVSKAJA, Z. D. *Problemas actuales de la traducción*. Granada: Método Ediciones, 1997. ISBN 84-793-3966-7.
- POPOVIČ, A. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tartan, 1974.
- VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002, 246 s. ISBN 80-237-3670-1.

Sekundární literatura:

- KARL, Philippe. *Omyly moderní drezury: Hledání "klasické" alternativy*. Praha: Brázda, 2008, ISBN 978-80-209-0365-5.
- KAPITZKE, Gerhard. *Kůň od A do Z: plemena, chov, chování, jezdeckví, spřežení*. Praha: Brázda, 2008, ISBN 978-80-209-0363-1.
- NOSKOVÁ, Aneta. *Cviky na dvou stopách a jejich využití v praxi*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze.
- SCHÖFFMANN, Britta. *Stupnice vzdělání koně*. Praha: Brázda, 2006, ISBN 80-209-0343-7.

Internetové dokumenty:

- *Drezurní pravidla České jezdecké federace* [online]. 2011[cit. 2012-04-14]. Dostupné z: http://www.cjf.cz/dokumenty/Pravidla/2011/Drezura_2011.pdf
- *Reglamento para los Concursos de Doma Vaquera* [online]. 2008[cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.federacionhipicaextremena.com/>

Internetové odkazy:

- *EAMOS: výukový systém* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.eamos.cz/amos>
- *El Caballo Losino* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.soscaballolosino.com/>
- *IFauna: Největší chovatelský web v ČR* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/clanek/kone/zajimavosti-o-spanelskych-konich-2/5807/>
- KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA INSTITUTU PENTAGRAMUS. *Pentčeština* [online]. [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://pentcestina.ic.cz/>
- *LinkedIn* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://es.linkedin.com/pub/júlia-garcía-ràfols/30/22a/>
- *Real Academia Española* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://rae.es/rae.html>
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>
- *WordReference: Online Language Disctionaries* [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://wordreference.com/>

7. PŘÍLOHA – TEXT ORIGINÁLU

Na následujících stránkách je vložena kopie celého překládaného textu, tedy stran 99-115 z knihy *La doma vaquera: Del campo a la pista del concurso*. Stránka číslo 110 je v knize prázdná, proto za číslem 109 následuje nová kapitola na straně číslo 111.